ספר העקרים — הערה

וממה שאין ראוי שיעלם מן המעיין בזה הספר הוא, כי הרבה דברים נאמרים בו במקום אחד לפי דעת האומר לא לפי האמת בעצמו, ויאמרו במקום אחר בהפך לפי האמת בעצמו, או יאמרו במקום אחד על כונה מה ובמקום אחר על כונה אחרת, כמו שעשה הר"ם ז"ל במקומות הרבה מספר המורה, שהרי כתב בפרק שלישי מן החלק הראשון כי פירוש ותמונת ה' יביט ואמתת ה' ישיג, והוא כתב בפרק ל"ז כי פירוש ופני לא יראו אמתת מציאותי כמו שהיא לא תושג, והעיר על זה בפרק נ"ד ובמקומות אחרים מן המאמר הראשון, כי אמתת מציאותו לא תושג לזולתו.

ובעבור זה ראוי שיזהר המעיין בפרק מפרקי ספר איזה מחבר שלא יקפוץ להשיב על דבריו עד שידע דרכי הלמוד הנעשים בספר ההוא, וכן עד שיקיף בכל מה שבא בספר מהענין ההוא במקומות אחרים, כי לפעמים ישמיט הספר הקדמה אחת באיזה מקום, לפי שהיא כמבוארת בעצמה, או שנתבארה במקום אחר, או כונה ממנו להסתיר הענין, ויחשוב המעיין שזה טעות מן המחבר וימהר להשיב עליו ויחשוב אותו לפתי וסכל.

וזה הדרך נמצא בויכוחים הרבה, כמו שיאמר אומר כל אדם ראוי שיכיר את בוראו, וזה לפי שכל בעל שכל ראוי שיכיר את בוראו, ושמע השומע ואמר שזה טעות גדולה כי מי הגיד לו שהאדם בעל שכל, וכל עוד שלא תתבאר ההקדמה הקטנה מזה ההקש לא יתבאר הדרוש, וזה אמת, אלא שכבר יודע לבעלי ההגיון שדרך המדבר או המחבר להסתיר ההקדמה הקטנה, כמאמר האומר כל אדם מרגיש לפי שכל חי מרגיש, וההקדמה הקטנה שהיא כל אדם חי נסתרת ובזולתה לא יתבאר הדרוש, אבל לא מפני זה יחשב האומר לפתי וסכל.

ובעבור זה אין למעיין בספר מספרי המחברים לקפוץ ולהשיב מן העולה על רוחו ראשונה, אבל ישיב אל לבו כי המחבר ההוא לא היה מקלי הדעת שלא השיג בעומק עיונו מה שיעלה על לב המעיין בתחלת הדעת, ויותר ראוי לכל אדם לחשוד שכלו והבנתו ולומר כי אי אפשר שיטעה המחבר ההוא בדבר נגלה הטעות, ויתלה הטעות בעיונו וירבה להעמיק בדבריו עד יתבאר לו אמתת כוונת המחבר, כי המחבר לרוב השתוטט מחשבתו בדברים העיונים העמוקים, לפעמים יקל בעיניו להאריך בבאור דבר מה, ואם כן יקשה הבנתו על המעיין. וצריך המעיין להזהר בזה יותר מאד, כדי שלא יקרה לו כמו שקרה למשיבים על תורת משה ואומרים שהיא תתיר לחלל את השם, כמו שכתוב וחללת את שם אלהיך, או שהיא תמנע מלהיטיב לשונא ממה שכתוב כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו. והמכשלה הזאת תחת ידם מפני שלא שמו לב להבין דרכי הלשון או מה שנזכר במקום אחר בפירוש דבר זה, כמו ולא תחללו את שם קדשי, וכיוצא בזה הרבה.